

---

mededelingenblad van het SINT JOZEFKOOR

JAARGANG 4 no 3

mei 1994 Redactie:

Wim van Hugten
Anthony Verhofstad

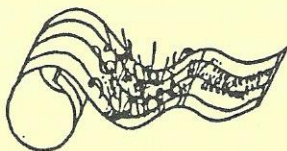
ROOSTER DAMES EN HEREN

- za 28 mei presentatie in Den Bosch
nadere mededelingen volgen
18.30 u rep Almighty-Missa super dixit
Maria gregoriaans
- zo 29 mei Drievuldigheidszondag (371;all) Almighty
- za 4 jun rep Land of hope and glory (4 st)
Allmighty, Missa super dixit Maria;
gregoriaans. V.a. 19.15 u rep samen met
koor uit Nederwetten (i.v.m.
huwelijksmis Leontain en Kitty
- zo 5 jun Sacramentsdag (all-off portas caeli) in
toog in St Jozefkerk

Om 11.00 u zal Art Smulders voorgaan in de
eucharistieviering in de Lammbertuskerk.
De diverse koren zullen op enigerlei wijze
actief zijn. Verdere mededelingen volgen.
In toog!

- za 11 jun 19.15 u. rep samen met koor Nederwetten.
Land of hope and glory, Almighty, Missa
super dixit Maria. Na 19.15 u gregoriaans
voor zondag en voor 16 juni.
- zo 12 jun Tempus per annum Hebdomada XI (grad bonum
est)
- do 16 jun Huwelijk Leontain en Kitty 14.00 u in
Lambertuskerk. 13.30 u rep in de kerk.
- za 18 jun rep
- zo 19 jun Tempus per Annum Hebdomada XII (grad
converteere)
- za 25 jun rep
- zo 26 jun T.P.A. Hebdomada XIII (grad exaltabo te)
- za 2 jul laatste rep.

Sopranen

ROOSTER SOPRANEN

- za 28 mei presentatie in Den Bosch
nadere mededelingen volgen
18.00 u rep Almighty-Missa super dixit
Maria
- zo 29 mei Drievuldigheidszondag Almighty
- za 4 jun rep Land of hope and glory Almighty
Missa super dixit Maria
- zo 5 jun Sacramentsdag in toog in St Jozefkerk

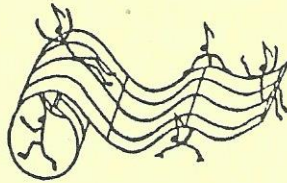
Om 11.00 u zal Art Smulders voorgaan in de
eucharistieviering in de Lambertuskerk.
De diverse koren zullen op enigerlei wijze
actief zijn. Verdere mededelingen volgen.
In toog!

- za 11 jun 18.00 u rep tot 19.15 u!
Samen met koor Nederwetten (i.v.m.
huwelijksmis 16 juni) Land of hope and
glory, Almighty, Missa super dixit Maria

zo 12 jun rep en mis
do 16 jun Huwelijk Leontain en Kitty 14.00 u in
Lambertuskerk.
13.30 u rep in de kerk. De sopranen zingen
Credo III, verder Almighty, Land of hope
and glory en Missa super dixit Maria
za 18 jun 18.00 u rep o.a. musical
zo 19 jun rep en mis
za 25 jun 18.00 u rep o.a. musical
zo 26 jun rep en mis

Ontspanning

Hallo Bobbers,

Zaterdag 7 mei om 8 uur vertrokken wij naar Maastricht in 2 bussen. De leiding bestond uit Petra, Anthony, André en meneer Leenen.

Om half tien aangekomen in Maastricht parkeerden Anthony en André de bussen. Nadat we uitgestapt waren zagen we drugsspuiten liggen. Na enige tijd op een terras gezeten te hebben vertrokken wij met een rondvaartboot over de Maas naar de mergelgrotten, waar wij een rondleiding kregen, wat heel interessant was.

Het landschap was om te genieten. Dat niet alleen, ook de St. Servaaskerk was prachtig. Een gedeelte van die kerk is museum waar je o.a. de Heilige Agnes en een puur gouden doodskist kunt bezichtigen. Het 2e gedeelte is de kerk zelf.

Iemand stond er te zingen, een mooie kans (vond meneer Leenen) om ons iets te laten zingen. Helaas konden wij niets uit ons hoofd. Zo vertrokken we weer.

Daarna gingen de beide groepjes (hetzelfde ingedeeld als de bussen) de stad door waar heel toevallig een kermis was. Om half vier moesten we klaarstaan bij de botsauto's. In Maastricht zouden we dan ook gaan eten. Alles was heel duur, zodat we richting Weert reden om daar friet en nog iets erbij te gaan eten. Alles bij elkaar was het heel gezellig.

Kristel Kivits

MUZIEK EN LITURGIE

De functie van het zingen in de liturgie

Gezang in de liturgie heeft verschillende aspecten: naast het opfluiserende onderscheidt men het magische en het meditatieve aspect. Het magische speelde in de muziek oorspronkelijk een grote rol. Men sprak tot elkaar, maar als men greep op het onzegbare wilde krijgen, werd er gezongen. Een oerbron van de muziek is dus de magie; het woord voor 'bezweren' is dan ook 'bezingen' ('incantare'). Daarnaast is er nog het meditatieve aspect: muziek als hulpmiddel bij innerlijke verdieping. In het Gregoriaans is het magische aspect blijven leven, bijvoorbeeld in de recitatieven en litanieën, waarin men het hypnotiserende van telkens herhaalde melodische formules ervaart. Het is een gebedsvorm die veel ouder en verbreider is dan het christendom. In deze tijd denkt men bij muziek in de liturgie vrijwel uitsluitend aan de opfluiserende functie en het belang ervan wordt derhalve vaak onderschat. In de middeleeuwen was dat anders: **cantus**, wat letterlijk gezang betekent, was als het ware een verzamelnaam voor alle liturgische handelingen. Er was kennelijk niets dat niet gezongen werd in de oudste tijden. Het Griekse **mousikè** betekende eveneens niet alleen muziek, maar alles wat met de muzen samenhang, ook bijvoorbeeld de poëzie. Nú, in het moderne Westen, wordt het irrationele element van de muziek het liefst onderdrukt. We zingen om uiting te geven aan onze gevoelens, of om anderen daarin te laten delen. Andere **mensen**. Ook onze nieuwe geestelijke liederen zijn niet magisch meer: ze eren de godheid, ze bezweren haar niet. In de nieuwe liturgische muziek wordt het meditatieve aspect sterk verwaarloosd.

Liturgische crisis

In het vroege christendom droeg de geloofsexpressie de trekken van de plaatselijke kerk en was verweven met het sociaal-culturele milieu van de kerk-gemeente. Met een veranderende beleving van de werkelijkheid was er behoefte aan het mee-evolue-

ren van de ritens of het overnemen van ritens uit een andere cultuur. Dit was ook in de oude (joodse en heidense) culturen heel gewoon. Echter, vanaf het verbond tussen Karel de Grote en de kerk in Rome, doch vooral na het Concilie van Trente (1545-1563) werden de kerkelijke ritens aan nauwkeurige voorschriften en regels onderworpen, die het levende proces van rituelen deden verstarren. Eén uniforme onveranderlijke liturgie werd opgelegd aan alle plaatselijke kerken ("et unam sanctam catholicam ecclesiam"). Zodoende zijn in de loop der tijd een aantal ritens verworpen tot betekenisloos handelen.

Na de verschrikkingen van WO II ontstond allerwegen een gevoel van leegte en een behoefte aan een christendom dat de maatschappij werkelijk zou veranderen. Romantisch beleefde liturgie werd gezien als dekmantel voor het gebrek aan werkelijke maatschappelijke relevantie. De frequentie van het kerkbezoek daalde onrustbarend. De oorzaak zocht men in de vervreemding van de kerkgangers ten opzichte van de liturgie. Na het tweede Vaticaanse Concilie (1962-1963) probeerde men de actieve deelname aan de liturgie te bevorderen door aanpassing en vernieuwing van de liturgie zelf, o.a. via het gebruik van de volkstaal en vereenvoudiging van de ritens. Volkszang werd gestimuleerd en pogingen tot vernieuwing van de kerkmuziek werden ondernomen. De teruggang in het kerkbezoek bleek echter niet te stuiten, werd er wellicht zelfs door versneld. Door alles zo duidelijk mogelijk te willen zeggen en zingen in de volkstaal, heeft men de afstand tot het mysterie kleiner willen maken, maar juist daardoor wordt het mysterie miskend. Daarvoor bestaan immers geen woorden, of je "het" nu in het Latijn of in het Nederlands zegt. Bovendien nodigt de vertaling van oude teksten uit tot rationele interpretatie: teksten geschreven in "tweede taal" worden gelezen als waren ze geschreven in "eerste taal" waardoor de inhoud makkelijk wordt gereduceerd tot 'niets zeggend' of 'onzin'. Daarnaast verschijnen er nieuwe teksten die bewust van een beeldtaal gebruik maken zonder dat men een relatie tussen de kunstmatige beelden en een ermee te associëren diepere werkelijkheid erin kan ontdekken. Het geloof in de kerkelijke boodschap wordt zodoende ondermijnd.

Vreemd genoeg wordt binnen actieve deelname van de gelovigen wél begrepen het luisteren naar gewijde teksten maar niet het luisteren naar gewijde muziek. Dat laatste wordt duidelijk achtergesteld bij eenvoudige beurtzang in de volkstaal en door het volk zelf. Naast de "invoer" van de volkstaal heeft de "afvoer" van veel kerkmuziek negatief gewerkt. De oude kerkmuziek, zoals het gregoriaans, had juist vanwege zijn ouderdom vanzelf al iets van het mysterie mee in onze associatie. De rol van muziek als begeleider van een proces van inkeer en verdieping is sterk onderschat. Het belang van kwalitatief goede koormuziek had men bijvoorbeeld kunnen afleiden uit een vergelijking van de aantallen bezoekers van gezongen en gelezen missen.

De liturgische vernieuwingen hebben een aantal gelovigen juist meer van het kerkgebeuren vervreemd, mede doordat het langzame en complexe ontwikkelingsproces dat met fundamentele, emoties oproepende veranderingen gemoeid is, werd teruggebracht tot enkele jaren. De kerkelijke liturgie zit in een impasse. Enerzijds worden oude muzikale tradities op halfslachtige wijze gecontinueerd, anderzijds stagneert de vernieuwing van de liturgie. Wél is er sprake van een grotere betrokkenheid bij de overblijvende kerkgangers en werd de weg geopend voor eigen muzikale tradities van de verschillende culturen. Verder verval lijkt echter niet te stuiten, ook al omdat de kerk(en) onvoldoende inzien dat het afnemend kerkbezoek niet zozeer te wijten is aan de liturgie, maar veeleer aan een veranderde beleving van religie en kerk; ook is er een samenhang met de verstedelijking en industrialisering van de samenleving, waarin een overmatig aanbod is van opvattingen en levensbeschouwingen, waaruit men kan kiezen. Het behoren tot een kerk wordt steeds minder bepaald door geboorte en gewoonte maar wordt meer en meer een bewuste keuze. Een kerk die autoritair leerstellingen blijft opleggen aan zijn leden, zonder zich af te vragen of men aan bepaalde geloofswaarheden, die onder druk van bepaalde plaatsen en tijdgebonden (politieke) omstandigheden werden geformuleerd, halsstarrig moet blijven vasthouden, is een steeds minder aantrekkelijk keuze-alternatief. Volledige terugkeer naar de oude veelvormigheid en veranderlijkheid in de liturgie, aanvaarding van verscheidenheid in religieus beleven en afzien van dogmatisme lijken dan de laatste redmiddelen.

De zin van het behoud van gezongen liturgie

Los van de kerken is er in onze maatschappij nog steeds een duidelijke behoefte aan rituelen en aan vormen van liturgie. In de huidige westerse ontkerkelijkte wereld kent men geen of slechts zwak ontwikkelde riten voor belangrijke gebeurtenissen: het huwelijk voor de ambtenaar van de burgerlijke stand en het seculiere crematie-ritueel zijn weinig bevredigend, zodat veel niet-kerkelijken hiervoor toch nog altijd een beroep willen doen op de kerken. Tegelijk ontstonden er subculturen met een sterke hang naar het oosten, naar meditatie en viering. Veel mensen tonen een heimwee naar oude liturgievormen en bezoeken bijvoorbeeld de grotendeels gezongen vieringen in de Russisch orthodoxe kerk, zonder daar als gelovige bij betrokken te zijn.

Het verlangen om liturgie en de ermee verweven muziek te behouden vloeit gedeeltelijk voort uit de angst oude waarden te verliezen zonder dat er herkenbare nieuwe waarden voor in de plaats komen. Daarnaast is er behoefte aan een zekere continuïteit, een aansluiten bij het verleden. Het christendom is begonnen als joodse sekte, die aanvankelijk nog in de synagoge kwam. Het jodendom was stevig ingebed in de omringende oude 'heidense' culturen, waarmee het een parallelle religieuze evolutie doormaakte en waarbinnen het een minder unieke positie innam dan men lang heeft gedacht en soms nog denkt. De oude liturgie en het gregoriaans hebben banden met de joodse synagogale zang, met de Byzantijnse kerkzang en met de muziek van de heidense oudheid. Via deze lijn zijn behalve muziek ook oersymbolen, oer-verhalen en oer-modellen van ritueel handelen tot ons gekomen. Door het behoud van deze cultuur wordt een geestelijke brug geslagen van de huidige tijd naar de oude culturen van het Nabije Oosten. Het gaat erom dat een stuk cultuur blijft leven, al kan ze misschien niet meer tot de bodem toe worden beleefd.

Indien men alleen naar het esthetische, opfluiserende aspect van de liturgische muziek kijkt, zou men kunnen redeneren: muziek die buiten de liturgische context geen waarde heeft, is niet de moeite van het behouden waard. Immers, iets wat mooi is blijft waardevol, ook als het zijn oorspronkelijke functie verliest. De beelden uit de oudheid (zoals de Venus van Milo) bewonderen we, maar aanbidden we ook niet meer zoals men eertijds placht te doen. Liturgische muziek heeft echter nog andere aspecten die sterk gekoppeld zijn aan de geestelijke inhoud en aan de ermee organisch vergroeide rituele handeling.

Liturgische muziek komt het meest tot zijn recht in een liturgische context, binnen een sfeer waarin ook het magisch-meditatieve aspect een rol speelt. Als men streeft naar het behoud van religieuze, voor liturgisch gebruik bedoelde muziek, zal men op zijn minst een deel van de liturgische traditie moeten behouden. Een fraai kledingstuk kan beoordeeld worden hangend aan een klerhanger of gedrapeerd om een etalage-pop, maar zal toch het beste tot zijn recht komen in combinatie met de inhoud waarvoor het bedoeld is.

J. Thomassen

Literatuur

G. Lukken,

"De onvervangbare weg van de liturgie", 1980, Gooi en Sticht, Hilversum.

H. Nolthenius,

"Muziek tussen hemel en aarde", 1981, Querido, Amsterdam.

H.A.J. Wegman,

"Geschiedenis van de christelijke eredienst in het westen en in het oosten", 1977, Gooi en Sticht, Hilversum.